

орлиноголових бутеролей вказує на синхронність існування різних їх типів в межах кінця VII — VI ст. до н. е. й не дозволяє чітко зафіксувати хронологічну пріоритетність якогось з типів. Стилiстичний аналіз та загальна кількість знахідок свiдчать на користь Кавказу як прабатьківщини даних виробів. На цій території відбувся синтез ранньоскіфського образу голови хижої птиці та ранньогрецької протоми грифона, внаслідок чого з'явилося своєрідне зображення голови хижої птиці з відкритим ротом та язиком.

У статті висунуто гіпотезу, відповідно до якої проникнення орлиноголових бутеролей з Кавказу на територію Скіфії відбувалося через Кримський півострів. На цій же території відбулося формування стилістики типу «Реп'яхувата Могила» та розповсюдження відповідних виробів на інші території Північного Причорномор'я та Середнього Подніпров'я.

Ключові слова: скіфський звіриний стиль, бутероль, голова хижої птиці, грифон, Крим, Кавказ.

R. V. Zymovets

ABOUT LOCAL FEATURES OF THE BRONZE BOUTEROLLES IN A SHAPE OF PREDATORY BIRD'S HEAD

One of the characteristic of Scythian armor decoration — bronze ends of the sheaths for swords and daggers in a shape of predatory bird's head (eagle's head) is on the focus of current article. Quantity of bronze bouterolles increase in recent years due to new find-

ings in Crimea and Caucasus. Generally 24 ends of the sheaths from Nord Caucasus, Transcaucasia, Cuban', Crimea, Northern Black Sea Cost, Middle Dnieper Region, Transylvania and Volga-Kama Region are accounted. Mapping of places of findings reveals two main hearths of bouterolles concentration: Caucasus and Crimea. In other areas only isolated findings met.

Stylistic features of different ends of the sheaths allow distinguish 3 main types: 1st Caucasian, 2nd Caucasian and «Repyahovata Mohyla» type. Caucasian types met generally in North Caucasus and Transcaucasia. «Repyahovata Mohyla» bouterolles are localized on the areas of Northern Black Sea Cost (including Crimea) and Middle Dnieper Region, i.e. on the areas of classic Scythia. Chronological analysis shows synchrony of existence of different types of ends of the sheaths within the boundaries of the end of 7th—6th centuries BC. and doesn't allow to allocate priority some of them. Stylistic analysis and quantity of findings reveal Caucasus as ancestral home of such kind of articles. The synthesis of early Scythians image of predatory bird's head and early Greek griffin's protomai produced the specific bird's head image on ends of the sheaths on the Caucasus area.

Author argues that Crimea was the territory through which the bird's head ends of the sheaths penetrate on the Northern Black Sea Cost and Middle Dnieper Region, i. e. on the areas of classic Scythia. «Repyahovata Mohyla» type was formed and produced in Crimean peninsula and could be considered as local for Northern Black Sea Cost and Middle Dnieper Region.

Key words: Scythian animal style, bouterolle, head of predator bird, griffin, Crimea, Caucasus.

Одержано 20.03.2016

ПРИЛОЖЕНИЕ

Т. Ю. Гошко

РЕНТГЕНОФЛУОРЕСЦЕНТНЫЙ АНАЛИЗ БУТЕРОЛЕЙ, ОБНАРУЖЕННЫХ В КРЫМУ

1. С горного массива Агармыш близ Старого Крыма [Скорый, Зимовец, 2014, № 31]. *Анализ 1301*. Оловянистая бронза с повышенным содержанием свинца.

2. Из с. Александровка Белогорского р-на [Скорый, Зимовец, 2014, № 33]. *Анализ 1303*. Оловянистая бронза с повышенным содержанием свинца.

3. Найденная между сс. Сенное и Некрасово Белогорского р-на [Скорый, Зимовец, 2014, № 34]. *Анализ 1304*. Оловянисто-свинцовая бронза.

По результатам исследования Т.Б. Барцевой, сплавы, зафиксированные при изучении бутеролей под № 31, 33, 34, характерны для изделий скифского периода на Левобережье Украины [Барцева, 1981, с. 89—90].

4. Обнаруженная в уроч. Алан-Тепе, в 3,5 км к югу от Старого Крыма [Скорый, Зимовец, 2014, № 32]. *Анализ 1302*. Сложный оловянисто-свинцовисто-мышьяковистый сплав на медной основе.

АМд, № 31			АМд, № 32			АМд, № 33			АМд, № 34		
26	Fe	0,819	26	Fe	3,934	26	Fe	1,429	26	Fe	1,979
27	Co	0,049	29	Cu	35,27	29	Cu	81,15	29	Cu	55,68
29	Cu	57,77	30	Zn	0,438	30	Zn	1,207	47	Ag	0,034
33	As	0,179	33	As	1,223	47	Ag	0,052	50	Sn	39,41
47	Ag	0,116	47	Ag	0,125	50	Sn	15,59	57	La	0,213
50	Sn	40,02	50	Sn	57,71	82	Pb	0,579	82	Pb	2,681
57	La	0,185	82	Pb	1,28	57	La	следы	—	—	—
82	Pb	0,855	83	Bi	0,011	—					
83	Bi	следы	57	La	следы						

Такие сплавы известны в среде восточных культур и Северного Кавказа (добавка мышьяка) [Барцева, 1981, с. 89, 91].

Анализ проведен на подполированной поверхности изделий, которая покрыта толстым слоем патины, чем можно объяснить высокие содержания железа (попадание из грунта) и олова. Появление цинка (1,207 %) в анализе 1303 объяснить сложно. Возможно, он попал из руды, так как в скифское время латуни еще не известны.

Барцева Т.Б. Цветная металлообработка скифского времени. — М., 1981. — 128 с.

Скорый С.А., Зимовец П.В. Скифские древности Крыма. Материалы одной коллекции. — К., 2014. — 180 с.